

ARVO VALTON
A medence

Igazán sokat írtam életemben. Most, mikor utólag olvasom ezeket a szövegeket, csak vonogatom a vállam. De néha, mikor tökéletesen elfelejtem a leírtakat, enyhe mocorgást ébresztenek lelkemben.

A könyveket viszont nincs hova rakni, már-már kiszorítanak a lakásból, mehetek világgá vasalt inggel a bőröndömben.

De én nem akarok a szemétdombra jutni, s a könyveimet se akaródzik odavinnem. Vigyék mások.

Van egy tervem. Az már más kérdés, hogy megvalósítom-e vagy sem.

Arról van szó, hogy rendbe akarom egyszer hozni a szülőházam, s az udvarában ásatni egy kis medencét. Nem azért, hogy nagy melegben megmártózzam benne, vagy a szauna izzasztópadjáról vízbe fussak, még csak azért sem, hogy a medence vizének csillogásában gyönyörködjem, hanem azért, hogy írásra használjam.

Ha egyszer elkészülne ez a medence, foghatnék egy hosszú vesszőt, és fejemben bimbózó gondolataim, kissé fura, sőt mániákus szövegeim a víz felszínére írhatnám vele. A víz eltűrne minden badarságot, minden szöveget elfogadna, s csak a választottaknak fedné fel őket. A szülőház udvarában álló medence lenne az én levéltáram, az én válogatott műveim, a víz a maga rejtekében őrizné mind mosolyaim, mind kiáltó ostobaságaim.

A pálcával vízre írt művekről elhangzott ez-az a világirodalomban. Ami viszont elhangzott, tollal van feljegyezve. Nyilván nem bíztak a medence vizének felszínében, vagy nem tudjuk elolvasni, mi van ráírva.

Modernül hangzana: minden író udvarára egy medencét!

Ez korunknak, melyet a könyvözön jellemez, több problémáját megoldaná. Az íróknak lehetőségük nyílna az önmegvalósításra anélkül, hogy terhelnék olvasóikat, akik megszokásból vagy jámbor hittől vezérelve kezükbe veszik könyveiket.

A medence vizét, nehogy benője a hínár, vagy bűzleni kezdjen, időről időre ki kell cserélni. Ily módon a vízre írt szövegek vagy a talajba kerülnek, vagy még nagyobb vízbe vezetik őket. A újból feltöltött medence tiszta vizére új művet lehet írni, vagy hosszabbak esetén folytatni lehet a régit.

Mint minden más dolog vagy újítás esetén legfontosabb a hit. Hogy tudja az ember, művei elterjednek a világban, vagy mélyen beivódnak az embereket hordozó földkéregbe. Hogy remélje, valaki elolvassa őket az óceán térségein, vagy kipumpálja a talajvízből. A víz közvetítésével célhoz ért mű aztán arra serkenti az olvasót, hogy elmerengjen a világ dolgain, a korán, valamint arra, hogy a messzeségen át rábólintson az íróra. Mindezt attól függetlenül, hogy megissza-e a művet tartalmazó vizet, avagy megmosakszik benne.

Lehet, hogy te, mint író, nem csinálsz különösebb problémát abból, hogy az a vízolvasó rád bólint-e avagy sem, de a létezésébe vetett hited az örökkévalóságnak egy szomorkás pillanatában megbizsergeti a szíved.

Egy biztos, a medencének mint fehér lapnak és a vesszőnek mint íróalkalmatosságnak az ötlete nem pusztá ötlet. Sajnos tapasztalataimból tudom, hogy a szándékok nem válhatnak valóra mindig.

A medence vízfelszínére karcolt művekről töprengek. Gondolataimat tollal vetem papírra, vagy számítógépbe pötyögöm, s a képernyőn követem a szöveg kibontakozását. Meglehet, hogy egyszer majd könyvbe szerkesztem a szöveget, s kiadatom.

Természetesen csak akkor, ha a víz ezt megelőzően el nem mossza, vagy el nem romlik a számítógép programja.

A könyv

A könyv egy kicsit mindennapos dolog, egy kicsit meg szentség. Attól függetlenül, milyen silány szöveget fognak közre borítólapjai.

Nem vitás, van egy csomó könyv, amelyet ok nélkül nyomtattak ki, de ha már egyszer megvannak, nem vinne rá a lélek, hogy kezdet emeljek rájuk.

Én bizony nem égettem el egyetlen könyvet, fel se aprítottam, pedig az ilyen-olyan szeméttől bizony meg kellene szabadulni. Vidékre viszem hát őket a nyári rezidenciánkra, ahol van hely bőven. Néha, mikor nem

találok okosabb elfoglaltságot, kézbe veszem a kiteszített valamelyikét, s rájövök, hogy nem is minden alap nélkül nyomtatták ki.

A szomszéd papundeklidobozokba rakja a könyveit, s kiteszi őket a forgalmas folyosóra. Kezdetben felirat tudatta, hogy ki-ki elveheti, ami megtetszik neki. Később a felirat elmaradt, mert a ház lakói tudták, a könyvek azért vannak ott, hogy elvigyék őket. A szomszédnak nincsenek utódai, akikre rásózza a vásárlási szenvedélye következtében beszerzett könyveket. Ez a kiselejtezett szellemi vagyon zömében kétes értékű holmi, de olykor becses is akad köztük. Egyszer ráakadtam egy olyan könyvre, amelyet én írtam, ezt egy-

szerűen beadhatta volna az ajtón. De lehet, hogy nem akarta ily módon leértékelni a művecskémet, talán abban reménykedett, hogy nem akadok rá. A számkivetett könyvek között több olyan is akadt, amelyet a szerző dedikált. Ezeket bizonyára nem dobta volna ki, ha előbb beléjük lapoz.

Amint a fentebbiekből kitűnik, magam is belekukkantottam a szomszéd kiselejtett könyveibe, s néhányat közülük a nyaralómba vittem. Neki is szóltam róla, amire elégedetten bólogatott. Ezek a könyvek az ottani polcokon és a szekrény tetején állnak. Egyiket-másikat el is olvastam, de nagyobb részüket nem. Télen, mikor nem járok vidéken, meglehetősen magukra hagyottak. El tudom képzelni, hogy szóba elegendnek egymással, s bizonyára kísértének is, ha lenne kit.

Bizonyára a szomszédnak is kissé szentek a könyvek, hogy nem darálja le őket, vagy nem dobja a szemétkosárba. Feltehetően abban reménykedik, hogy a számára fölöslegesnek bizonyult kötetek hálás olvasóra találjanak, vagy legalább tulajdonosra, továbbhagyományozóra.

Mi is általában véve a kegytárgy? Nem valami olyasmi-e, amitől kissé fél az ember, s inkább nem nyúl hozzá? A könyvtől, különösen az olyantól, amelyet nem szándékozom elolvasni, én nem félek, s meg is merem érinteni. Úgyhogy ilyen értelemben nem szent. Nem is imádkoztam hozzájuk. Egyikükre-másikukra fáj a fogam, de borsos árak miatt ódzkodtam megvenni őket,

s imáiban se fordultam hozzájuk. Némely saját irományomat szeretném kinyomtatva látni, de a kinyomtatandó mű sorsa a kiadótól függ, s itt az ima nem sokat segít. Különös, hogy az író nem elégszik meg azzal, hogy íróasztala fiókjának írjon, bár tudván tudja, hogy értelmetlen még egy művel gyarapítani a könyvvilág mérhetetlen óceánját.

Minden időhöz kötött és társadalmi. Régebben mindent megvettünk, amihez hozzájutottunk, ma azt se vesszük meg, amire vágyakozunk. Bizonyára a szomszédom s az ő kidobandó könyvei is egytől egyig az olcsó könyvek összevásárlásának korából származnak.

Egyszer a következő dolog esett meg velem. Megvettem egy fordítást, a szerző neve teljesen ismeretlen volt számomra, s a cím se csábított, hogy elolvassam. A könyv napokig az íróasztalom szélén állt, s egyszer alkonyattájt úgy láttam, mintha a könyvből egyre sötétebb és valósabb, sejtelmesen áttetsző alak szüremelene ki. Mintha egy fiatal nő lett volna, de nem feltétlenül. Mivel nem olvastam a könyvet, nem tudtam, hogy a könyv szerzője-e, vagy egyik szereplője.

Hosszasan bámultuk egymást, s bizonyára azt mérlegeltük, hogy melyikünk szólal meg előbb, vagy tesz valamit.

Nyilván én voltam az, mivel feszült percek múltán elpárologtam. Ő viszont helyén maradt.

Bereczki Gábor fordításai

Huuva, Rose-Marie (1943) svédországi északi számi költő és szobrász. 1999-ben debütált *Galbma rádná (Fagyos társ)* című könyvével. 2001-ben az Északi Tanács irodalmi díjára jelölték e kötetét, amely ugyanebben az évben svéd, izlandi és finn nyelven is megjelent. Második verseskötete 2006-ban jelent meg *Li mihkkege leat (Semmi sincs)* címmel. Az itt szereplő verse a *Viidát – divttat Sámis (Messze földön – lappföldi versek)* című antológiából (Stockholm, 2006) való. A fordítás északi számi eredetiből készült.

Marainen, Simon (1980) svédországi északi számi költő. Fő érdeklődési területe a jojkák. Költőként a *Viidát – divttat Sámis (Messze földön – lappföldi versek)* című antológiában (Stockholm, 2006) debütált. Az itt szereplő verse is ebből a kötetből való. A fordítás északi számi eredetiből készült.

Zajceva, Nyina (1946, Voilajt) vepsze költő, műfordító, nyelvész, nyelvtan- és szótáríró, az Orosz Tudományos Akadémia Karél Tudományos Központja Nyelvi, Irodalmi és Történelmi Kutató-

intézetének tudományos munkatársa, a filológiatudományok doktora. Anyanyelvén ír (ötéves koráig nem is tudott oroszul). 1995-ben alapította meg a vepsze nyelvű Kodima (Szülőföld) című újságot, melynek nyolc évig volt főszerkesztője. 2009 óta tagja az Orosz Írószövetségnek. Ő fordította le vepszére a gyermekbibliát (1996) és a *Kalevalát* (2002). Az ő verseit pedig orosz, karél, finn és komi nyelvre is lefordították. Magyarul először lép az Olvasók elé.

Valton (Vallikivi), Arvo (1935) észt író, költő, műfordító. Az észt kispróza legjelentősebb képviselője. A magyar olvasóknak *A zöld hátizsákos ember* című novellájával mutatkozott be először Fehérvári Győző fordításában (Tiszatáj. 1972: 78–80). Ezt követően több önálló műve is megjelent nálunk (pl. *A hurok és más elbeszélések*, 1974, *Végiáték*, 2005, *Ezer évig hordott engem a fény*, válogatott versek, 2008), de antológiákban is találkozhattunk vele (pl. *Éjszakai ügyelet*, Modern észt elbeszélések, 2006). Többször járt Magyarországon. Ő fordította le többek között Csoóri Sándor, Kányádi Sándor verseit észtre. A Finnugor Írószövetség elnöke.